

Отже, використання фразеологізмів для розвитку словникового запасу дошкільників сприяє збагаченню мовлення, емоційності. Крім цього, активізується робота мовленнєвого апарату дитини, формуються соціолінгвістична та комунікативна компетентності. У роботі над фразеологізмами варто вдаватися до інноваційних засобів роботи, зокрема мнемокубика, інтерактивних технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. Фразеологія : навч. посібник для студ. філолог. фак-тів. 2-е вид., доп. і перероб. Харків : Вища школа, 1988. 134 с.
2. Ужченко В. Д., Авксентьев Л. Г. Українська фразеологія : навч. посіб. для студ. філолог. фак-тів ун-тів. Харків : Основа, 1990. 167 с.
3. Фразеологічний словник української мови : в 2 т. / за ред. Г. М. Удовиченка. Київ, 1984. 138 с.
4. Щербань Н. П. Про один із засобів контекстуального перетворення фразеологізмів. *Мовознавство*. 1975. № 4. С. 41–45.

Липчак Ілона

Науковий керівник: проф. О. М. Кікінежді

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД

Проблема формування здорового способу життя населення, прищеплення молодому поколінню вмінь та навичок дбайливого ставлення до власного здоров'я, становлення активної та відповідальної особистості, створення нового освітнього здоров'язбережувального середовища на засадах гендерного підходу є пріоритетними завданнями реформування національної освіти. Важливим завданням в розбудові нової української школи є формування в учнів системи загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [9, с. 19].

За умов гуманізації освітньо-виховного простору сучасної української школи зростає роль першого вчителя у забезпеченні повноцінного розвитку здоров'ятворчої особистості молодшого школяра. Саме у спільній діяльності та діалозі педагога з дитиною у початковій школі «народжується» «особистість майбутнього» як активний і творчий суб'єкт діяльності (Г. Балл, М. Боришевський, Н.Бібік, Г. Костюк, С. Максименко, Р.Павелків, Ю. Приходько, О. Савченко, В. Татенко, Т. Титаренко, О. Янкович та ін.).

Культура здоров'я є складовою частиною загальнокультурного розвитку особистості й складається з духовного, психічного, фізичного компонентів. Видатний педагог В. Сухомлинський свого часу підкреслював: «Турбота про здоров'я дітей є найважливішою працею вихователя, оскільки від життєдіяльності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у власні сили» [10, с. 103];

Проблеми здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів, визначення умов, спрямованих на оптимізацію формування в них культури здоров'я, стали предметом дослідження зарубіжних і вітчизняних науковців. Із зарубіжних учених проблему здорового способу життя досліджували Л. Хей, Р. Фішер, Х. Данеш, Г. Маклауен, Д. Хамбург, К. Гланз, М. Левіс, Б. Рімер та ін.

Психолого-педагогічні аспекти виховання здорового способу життя дітей і молоді розглянуті в науковому доробку Т. Бойченко, Т.Бережної, О.Єжової, Г. Голобородько, В.Кириченко, В.Коцура, С. Омельченко, В. Оржеховської, О.Савченко, С. Свириденко, І.Шульги та ін. учених.

Гендерний підхід є тим методологічним інструментом, завдяки якому фахівець початкової освіти має змогу до проєктування особистісних змін, що ґрунтується на врахуванні «фактору статі» як наскрізного в змісті освіти та характері міжособистісної взаємодії «педагог – вихованці» (І.Бех, Т.Говорун, О.Балакірева, Т.Дороніна, С.Вихор, В.Кравець, О.Кікінежді, О.Кізь, О.Луценко, Н.Павлущенко, І.Шульга).

Формування основ культури здоров'я життя з урахуванням гендерного підходу передбачає застосування цілеспрямованої системи дій, стратегій та методик практичної роботи. Проте, наукові дослідження з формування культури здоров'я школярів у галузі педагогічної, культурологічної й валеологічної освіти та виховання, на жаль, страждають обмеженістю, фрагментарністю, що не дає можливості представити цілісну картину наукових поглядів на цю проблему й зумовлює виникнення суперечностей між важливістю формування у молодших школярів поведінкових умінь у галузі культури здоров'я і недостатньою увагою до цих питань у діяльності першого вчителя, його непередготовленістю до проведення відповідної виховної роботи.

Актуальність, соціальна та педагогічна значущість проблеми зумовили вибір теми статті «Формування культури здоров'я молодших школярів: гендерний підхід».

У науці склалися три основних підходи до інтерпретації сутності культури як інтегральної характеристики життєдіяльності суспільства: аксіологічний, діяльнісний, особистісний. При аксіологічному підході в основу розуміння культури беруться цінності, при діяльнісному – діяльність людини та її способи, при особистісному – якості особистості. Загалом, вчені визначають культуру здоров'я фундаментальною наукою про людину і її здоров'я, інтегральною галуззю знань, що розробляє й вирішує теоретичні й практичні завдання гармонійного розвитку духовних, психічних і фізичних сил людини, її оптимальної біосоціальної адаптації і створення здорового середовища життя (Т.Бойченко, О.Савченко, Д.Совтисік). Портрет психологічно здорової людини - це насамперед творча, життєрадісна, весела, відкрита людина, що пізнає себе й оточує світ не тільки розумом, але і почуттями, інтуїцією; що бере відповідальність за своє життя насамперед на саму себе, її життя наповнене змістом. Як зазначає Д.Максименко, «однією з умов комфортного дитинства є вільний доступ дитини до інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному благополуччю, а також здоровому фізичному і психічному розвитку...» [8, с. 4].

Гендерний підхід включає не лише відповіді на низку запитань, він вимагає збору якісних і кількісних даних, аналізу основних уявлень, розуміння того, яким чином соціальні й економічні фактори, що впливають на стать, можуть вплинути на кінцевий результат. Учені наголошують на взаємозв'язку гендерного та особистісно орієнтованого підходів: «Гендерний підхід у педагогіці й освіті – це індивідуальний підхід до прояву дитиною своєї ідентичності, дає більшу свободу вибору і самореалізації, допомагає бути достатньо гнучкою і вміти використовувати різні можливості поведінки» (В. Кравець); «Особистісно-орієнтований підхід до виховання у нинішньому його варіанті певною мірою ґрунтується на методологічних принципах західної гуманістичної психології: самоцінності особистості, глибокої поваги та емпатії до неї, врахування її індивідуальності тощо» (І. Бех). За таких умов впроваджується особистісно-егалітарний підхід до навчання та виховання молодших школярів (О. Кікінежді).

Передумовами застосування гендерного підходу до формування основ культури здоров'я життя є: досягнення рівності дівчаток і хлопчиків у доступі до якісного медичного обслуговування, сучасної медичної апаратури, препаратів, технологій; створення дівчаткам і хлопчикам рівноцінних умов для своєчасної діагностики та профілактики захворювань; забезпечення рівних можливостей для ведення основ культури здоров'я: занять фізкультурою і спортом; збалансованого, повноцінного харчування і вживання харчових добавок; дотримання принципу гендерної справедливості щодо користування: якісними продуктами харчування; природними ресурсами (землею, питною водою, джерелами енергії); екологічно чистим, безпечним навколишнім середовищем; виробничими ресурсами; житловими ресурсами; інформаційним простором та інформаційними технологіями; здобутками науково-технічного прогресу, можливостями отримати освіту й підвищити професійно-кваліфікаційний рівень тощо; наповнення гендерним змістом усієї системи освіти, у тому числі валеологічної; посилення просвітницької роботи, спрямованої на зміну консервативних уявлень про соціальні та культурні стереотипи поведінки жінок і чоловіків, використання забобонів та звичаїв, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності однієї із статей [1; 5; 6; 7].

Велику роль відіграє правильна організація самостійної навчальної та науково-дослідницької роботи майбутніх вчителів початкової школи щодо вивчення особливостей впровадження гендерного підходу в шкільне середовище, з'ясування можливих труднощів його інтеграції в зміст певного предмета, зокрема «Основи здоров'я». Виявленню майбутніми

педагогами гендерних проблем, на думку вчених, допомагає порівняння спільного і відмінного у традиційному (статеводиференційованому) та гендерному (особистісно-егалітарному) підходах, гендерний аналіз та експертиза підручників, друкованих зошитів, написання конспектів уроків, моделювання практичних робіт з урахуванням гендерного складника; виявлення позитивних і негативних тенденцій у міжстатевому спілкуванні молодших школярів, їх орієнтації на колективні творчі справи, дружбу і товаришування з «різними біологічно та рівними соціально» [4, с. 52–79]. Формування культури здоров'я у молодших школярів на засадах гендерного підходу та його різновиду – особистісно-егалітарного передбачає забезпечення належних умов для максимальної самореалізації обох статей, розкриття здібностей дівчаток і хлопчиків у процесі суб'єктної взаємодії у системі «вчитель – учні – батьки».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балакірева О.М. Впровадження гендерного підходу в українсько-канадському проекті «Молодь за здоров'я». Київ: Укр. Інст. соціол. досліджень. 2005. 48 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
3. Бойченко Т. Алгоритм здоров'ятворення особистості // Біологія і хімія в школі. 2010. № 2. С. 14–16.
4. Кікінежді О. М., Шост Н. Б., Шульга І. М. Основи здоров'я. Конспекти уроків. 4 клас : посібник для вчителя. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 120 с.
5. Кравець В. П. Гендерна педагогіка: [навчальний посібник]. Тернопіль: Джура, 2003. 416 с.
6. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна соціалізація молодших школярів : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 192 с.
7. Луценко О. А., Павлушенко Н. М. Гендерна абетка для педагогів (методичні рекомендації для вчителів щодо реалізації гендерної складової в навчально-виховному процесі початкової школи) . Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 52 с.
8. Максименко Д.С. Здоров'я дитини в сучасному інформаційному середовищі [Текст] : практ. психологія. Київ : Центр учб. літ., 2018. 222 с.
9. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 томах. К. : Рад. школа, 1976. Т. 1. 654 с.

Тизьо М.

Науковий керівник – доц. Васильківська Н. А.

ЛІЧИЛКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Проблема розвитку дитячої літературно-творчої діяльності залишається актуальною до сьогодні. Літературно-творча діяльність посідає особливе місце серед проявів творчості молодших школярів. Адже, з одного боку, вона вимагає роботи таких психічних процесів, як сприймання, образне мислення, уява, мовлення, емоції, активізує почуттєву та інтелектуальну складові пізнавальної діяльності молодшого школяра, а з іншого – для дітей цього віку характерною є надзвичайна емоційність та чутливість до образних вражень, багатство уяви, невтомна допитливість, відкритість до оточуючого світу.

Мета статті: охарактеризувати лічилки як засіб літературно-творчої діяльності молодших школярів.

Численні наукові дослідження різних часів свідчать про безмежні креативні можливості учнів початкової школи. Психолого-педагогічна спадщина Я. А. Коменського, К. Д. Ушинського, О. В. Духновича, М. Монтессорі, О. О. Потебні, С. Ф. Русової, П. П. Блонського, практика Л. М. Толстого, С. Френе, Дж. Родарі, В.О. Сухомлинського свідчать, що літературна творчість у дитячі роки – умова та засіб максимального розкриття творчих здібностей, активізації емоційно-чуттєвої сфери, пізнавальних інтересів та духовного потенціалу молодших школярів.

Проблемою розвитку творчих здібностей у дітей займається відомий в Україні дидакт О. Я. Савченко. Автор виокремлює такі складові пізнавальних здібностей: порівняння (як розумова операція, як дидактичний прийом і як засіб створення образності), класифікація,